

Èèèàíààð çíàìáííèð³ ìàì'ÿòíèð³ ààò

Ààòíð Ìèàíà ÌíííàðáíèΓ
29.ààè.2016

ÈÈÈÀΙΑΑΔ ÇΙΑÌΑΙÍÈÐ²
ΙΑÌ'ΒÓÍÈÐ³ ÀÀÓ Ó ÀÀÈÓÇ² ΙΝΑ²ÒÈ
ÒÀ ΙΑΑΑΑΙΑΓΓ²×ΙΓ ΙΑÓÈÈ – 2017 Ð²È ÀÈÇΙΑ×Ι² ÀÀÒÈ
ÐÍÈÓ –

2017 ð. ìàìèìèðáí Γðàçèèááíòí Òèðàçíè ðíèí Òèðàçíèíùèíç Ðàáíèðò³ç 1917–1921 ðíè³à. –

2017 ð. ìàìèìèðáí Γðàçèèááíòí Òèðàçíè ðíèí Βíííç à Òèðàçíè³. *** –

2013 – 2022 ðð. ìàìèìèðáí Àáíàðàèùíð Αñàíàèèàð ΙΙΓ (2012) Àáñÿòèð³÷ÿì çàèèæáííÿ èòèùòòð. –

2008 – 2017 ðð. ìàìèìèðáí Àáíàðàèùíð Αñàíàèèàð ΙΙΓ (2007) àðòàèì Àáñÿòèð³÷ÿì Ìðááíççàò³ç Ìá'áíàíèèò Ìàò³è çç áíðòíùáè çà è³èá³ààò³ð á³áííò³. –

2017 ð. ìàìèìèðáí Àáíàðàèùíð Αñàíàèèàð ΙΙΓ (2015) Ì³æíàððíàíè ðíèí òòàèíáí òòðèçíò á ò³òàððáñàð ðíçàèèòòð. Õííáí ðíèò

á³àçíà÷àòòùñÿ: –

980 ðíè³à á³à çàñííòááííÿ á³áè³íòàèè Ñíò³èññèíáí òíáíðò (á³áè³íòàèè Βðíñèààà Ìòàðíáí, 1037), ìàðòíç á³áííç á³áè³íòàèè á Èèçáññèè³è Ðòñ³. –

435 ðíè³à á³à çàñííòááííÿ (1582) Αððòáóðçüèíáí òí³ááðñèòòò (Ááááðññèèè òí³ááðñèòòò òíáí³ þè³ÿ Ìàññèèèè³áíà), ìáííá ç ìàèñòàð³ðèò òí³ááðñèòòòá

Ì³á÷÷èèè. Ìá ð÷àðèò ÕÓ òò. á òí³ááðñèòòò á³ÿèà Αððòáóðçüèà ðèíèà – ìáíðÿì àèñíàððèáíòàèùííáí áíñè³áæáííÿ ìèñèáííÿ. Ðíáíòè ðèíèè àíèèòèè ìá àáðòàèùò-íñèòíèè³ð òà òíðíòááííÿ òáíðç ìáñòáííàè. –

390 ðíè³à á³à àèòíáò (1627) ìàðòíáí àðòèíááííáí òèòíà÷íáí òèíáíèèà òèðàçíèíùèíç ìáè, àèààòíç ìáì'ÿòèè òòàðòíèðàçíèíùèíç èàññèèíáðòò³ç – «Èèññèèí òèíááííðíññèèè³ òíáí òíèèíááí³», òèèèááííáí àèààòíèì ò÷áíèì, ìáòíì,

áðàááððíì, àðòèàðáí Ìáìáð Αáðèáíð. –

385 ðíè³à á³à çàñííòááííÿ (1632) Èèáí-Ìíàèèÿíññèíç èíèáá³ç (øèÿòíì Ìá'áíàííÿ áðàòññèèç ðèíèè Èèçáññèíáí áðàòñòàà³ áóòíáíç ðèíèè Èèáí-Ìá-áðññèèç èààðè) –

ìàðòíáí àèùíáí ìáà÷èèñíáí çàèèááò ìá òàðòèòð³ç Òèðàçíè. Ç 1701 ð. –

Èèáí-Ìíàèèÿíññèèà àèáááí³ÿ, ç 1819 ð. ì 1918 ð. – Èèçáññèèà áóòíáíà àèáááí³ÿ, ç 1992 ð. – Ìàò³íáèèèèè òí³ááðñèòòò «Èèáí-Ìíàèèÿíññèèà àèáááí³ÿ». –

380 ðíè³à á³à àèòíáò (1637) «Àáíááè³ÿ Õ÷èòàèèñíáí», àèàðòèíááííáí á àðòèàðð³ Èèáí-Ìá-áðññèèç èààðè á ìàðàèèèá³ òèðàçíèíùèíç ìáð ç àèíðààèáííÿè³ á òñòíèè òèíáí Ìàðòá Ìíàèèè. –

295 ðíè³à á³à çàñííòááííÿ (1722) Õàðè³áññèíáí èíèáá³òíò – àðòáíç ðññèÿ Èèáí-Ìíàèèÿíññèèç àèáááí³ç ðèíèè ç ìáíèè èóðñíì ìáòè àèÿ áñ³ò ááðñòà ìáñáèáííÿ. –

255 ðíè³à á³à àèòíáò (1762, Ìàðèè) òíòàèèñíáí-ìáááííáí-ííáí òòàèòòò «Áíèè, ááí Ìðí àèòíááííÿ» ΑΕ.-ΑΕ. Ðòññí, çà ÿèè àèòíááííÿ ìíèèèáíí òíðíòááòè ìáèò èðááèè, ÿè³ ìàðòù çíèèòè òòñíèèññèèáí. –

180 ðíè³à á³à àèòíáò (1837, Áóááíáòò) àèùíáíáòò «Ðòñáèèà Áíñòðíááÿ» – ìàðòíç èíèèè òèðàçíèíùèíç ìáð á Ààèè÷èí, àèááíç «Ðòññèèð òðèèòáð». Á àèùíáíáñ³ áí³ùáí òèðàçíèíùè³, òàððáññè³ ìàðíáí³ é ìáðÿíá³ ðññí³, ááá³èèè, òáíðè Ì.

Øàèèááè÷à, Β. Áíèíáàòùèíáí, ². Áááèèááè÷à òà òí. –

180 ðíè³à á³à á³áèðèòòÿ (1837) Õð³áðòíì Õðáááèáí ò ì. Áèáíèááíáòò³ç (Ì³á÷÷èèè) ìàðòíáí àèòÿ÷íáí çàèèááò ð³á ìàçáíð «Çàèèáá àèÿ ðíçàèèòòò òáíð÷íáí òíííòèáííÿ

á³ÿèèññèè³ ò á³òàè³ ð³áè³òè³á» (ò 1840 ð. ìàðàèíáííááí ìá «Áèòÿ÷èè òáá»). Ìá òííá³ ðàèòèèè òííáí çàèèááò ìáááíá ðíçðíáèá òáíð òèñòáíò àíòèèèññèèíáí àèòíááííÿ, ùí ìèðèèèèáñÿ çáíáí ò ð³çíèò èðàçíàò. –

175 ðíè³à á³à àèòíáò (1842, Õàðè³á) ìàðòíáí ìáíáí àèááííÿ ìáèè ². Ì.

Èíòèÿðááññèíáí «Áíçáà». –

160 ðíè³à á³à àèòíáò (1857, Èùá³á) ìáòíàè÷íáí ìíñáíèèà ç ìáááííáèè àèÿ á÷èòàèè³á ìàðíáíèò ðèèè «Ìàðíáíáÿ ìáááííá³ÿ á ìèèçò ò÷èèèò³ ò÷èòàèèè òáèèññèèèè», ð³ááíòíáèáííáí Ì. Áóòííáè÷áí. –

160 ðíè³à á³à àèòíáò (1857, Ñáíèò-Ìàòàðáóððá) òáíð³á Ì. Èòè³à «×íðíá Ðàáá. Õðí³èà 1663 ðíèò», «Áðáíàòèèè» – ìáí³ç ç ìàðòíáí

155 ðíè³à á³à àèòíáò (1862) ìáááííáí-ííáí æòðíáèò «Βñíáÿ ìèÿíá», ÿèèè àèáááá

È. Ì. Õíèòíèè, ðíçàèèáð÷è ìá èíáí òòð³èèàò òáíð³ð á³èèññèèíáí àèòíááííÿ òà àðòèò³ð÷è òáíç ìáòò³ «Ì ìáòíáò ìáò÷áíèÿ àðáíòà», «Βñíííèÿííèáÿ ðèíèè...», «Ì ìáðíáí ìáðàçíáíèè», «Ìðíáèò òñòðíèñòàà ìáðíáíùò ò÷èèèò³» òà òí. –

155 ðíè³à á³à àèòíáò (1862, Ñáíèò-Ìàòàðáóððá) òáíð³á Õ. Á. Øáá÷áíèà «Ìáðááíáÿ», «Òàðáíáíà ð³», «Õííèÿ». –

155 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ (1862) Ó. Α. Αέ-άανύείρ Óαδέΰάνύείζ αΰίί-ίζ ίάάΰεύίζ
øείεε – ίαίίαι ϑ óáióðΰά ίñáΰòè áíðíñèèò á Óèðáζίΰ (ΰñíóααèà áί 1919 ð.). –

145 δίεΰά άΰά άΰάέδèèòϋ (1872) ίαδøèð Óðáááèΰάνύèèò èóðñΰά ó ίáòáðáóðϑΰ –
ñíáòΰáèúíèð èóðñΰά àèϋ ίΰááíðíáèè àèοίáαòáèΰά àèòϋ-èð ñááèΰά òà ñΰíáè ϑà
ñèñòáίρ ίΰíáòüèíáί ίááááíáà Óðΰáðΰòá Óðáááèϋ (1782–1852). –

135 δίεΰά άΰά àèοίáó (1882–1907) ΰñòíðèèί-áòίíáðàðΰ-ίίáί òà
èΰòáðáòòðίí-òóáíáèúíáί áèðíáèò «Έèáñèàϋ ñòàðèíá», ίáϑááίíáί ί. Άðóøááñüèè
ñíðááèúίρ áíèèèííááΰòρ óèðáζίίϑíááñòá. –

135 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ (1882) Έèζáñüèíáί óíáàðèñòáà áðáíòíñíòΰ –
áíáðíáΰèúííζ áðííááñüèíζ ίðááίϑáòΰζ, ñòáíðááίζ ϑ ίáòίρ ίíøèðáίίϋ áðáíòíñíòΰ
òà ίðíááááίίϋ èóèüòòðíí-íñáΰíóííζ ðíáíòè ñáðáá ίáñáèáίίϋ, áΰáèðèèòϋ ίíáèò øéΰè,
áΰáèΰíòáè, ίðááίϑáòΰζ ίíáèò èóðñΰά àèϋ á-èòáèΰá. Í-íèèá ίðááίϑáòΰρ èèζáñüèèè
áóááðíáóíð Ν. Αóáèí-Έááèíáè-, á ϑ ááðáϑίϋ 1897 ð. – áΰáííèè ίááááíá Ά.
Íáóíáíèí. Óíáàðèñòáί ίðèíèèèíáí ñáíΰ ΰñíóααίίϋ á 1908 ð. –

135 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ Έèζáñüèíáί óíáàðèñòáà ñíðèϋίίϋ ίí-àòèíáΰè ίñáΰΰΰ
(1882–1918 ðð., áί 1901 ð. áΰáííá ίΰá ίáϑáίρ «Έíñΰñϋ ίáðíáíèð -èòáíü»),
ίðááίϑíááííáί á-èòáèϋíè èèζáñüèèò áΰíáϑΰè ΰ ίðíòáñíðáíè Έèζáñüèíáί
óíΰááðñèèòáòò òà ίíèΰòáðíΰ-ίίáί ΰñòèèòòò. Áί óíáàðèñòáà áòíáèèè èííΰñΰζ:
íáðíáíèð -èòáíü, áΰáèΰíòá-íá, ίáá-àèúíèð ίíñáíèèèΰá, àèáááíè-à, áíñííáàð-á. Í-íèρááá
óíáàðèñòáί ί. Άèáèñΰá. –

125 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ (1892) Íáóèíáíáί óíáàðèñòáà ΰíáí Ó.Α. Øáá-áíèá (ÍÓØ)
ó Èüáíáΰ, ÿèá ίáΰáíáèí ίáóèíáèè ΰ èóèüòòðíí-íðíñáΰíèèèèèèè ðóó á Óèðáζίΰ ΰ
ñòàèí óèðáζίίϑíáá-èí óáíòðíí ίáòΰζ. Άðóèíááíèí ίðááííí ÍÓØ ó Èüáíáΰ ΰ ϑà
èíðáíííí ñòáèè «ϑáíèñèè ίáóèíáíáί óíáàðèñòáà ΰíáí Øáá-áíèá» (ϑÍÓØ). Íñèϋ
Άðóáíζ ñáΰíáíζ áΰéíè áΰϋèúíñòü ÍÓØ ίðíáíáèóááèáñϋ á áíΰáðáòΰζ, á ó Èüáíáΰ ίíáèèèáñϋ
á áíáòíΰ 1989 ð. –

120 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ Έèζáñüèíáί ίááááíáΰ-ίίáί óíáàðèñòáà áϑáíííζ áííííáè
(1897–1905), áí ÿèíáί áòíáèèè áΰááΰèè øèΰèúííáί àèοίááίίϋ, ñΰíáèíáί àèοίááίίϋ,
èííΰñΰζ ϑ ίðááίϑáòΰζ àèòϋ-èð òà íáòüèèèð -èòáíü, ίáòáðΰáèúííζ áííííáè
á-èòáèϋí. Í-íèρááá óíáàðèñòáί á. Ííèáí. –

115 δίεΰά άΰά ίí-àòèð áϋèúííñòΰ (1902) Íááááíáΰ-ίίáί ίóϑáρ (ñòáíðáíèè ó 1901
ð.) ίðè Óíðááèΰίΰ Έèζáñüèíáί ίáá-àèúííáί ίèðóáó, á ñòðóèòòðΰ ÿèíáί áϋèá
ñíáòΰáèúíá ίááááíáΰ-íá áΰáèΰíòáèá.
Íáñòóííèèí ίóϑáρ ñòáá Íááááíáΰ-íèè ίóϑáè ΰíáí óáñáðááè-à Íèáèñϋ, áΰáèðèèèè ó
áíáòíΰ 1912 ð. (íèí Έèζáñüèèè áóáèííè ó-èòáèϋ). –

110 δίεΰά άΰά áΰáèðèèòϋ (1907) ó Δèíΰ Íáðΰòρ ίííòáññíðΰ àèòϋ-íáί áíøèΰèúííáί
ϑáèèèááò ίΰá ίáϑáίρ «Αóáèííè àèòèíè», ó ðíáíòΰ ÿèíáί àèòèáíó ó-áñòü áðáèè
ááòüèè. Íáèáíèíáíΰøèí ϑááááííϋ ϑáèèèááò áóèí ϑáááϑíá-áίίϋ áΰèúííáί é
ΰíáèáΰáòáèúííáί àèοίááίίϋ òà ðíϑáèèèò ίðááίáΰ -òóðΰá àèòèíè. Νèñòáíà àèοίááίίϋ
Íáðΰζ ίííòáññíðΰ ϑááίρááèá àèϑíáίίϋ á ááááòüíò èðáζίáò ñáΰóó. –

110 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ Έèζáñüèíáί óíáàðèñòáà ίáðíáíèð àèòϋ-èð ñááèΰá
(1907–1917), áíèíáίρ ÿèíáί áóèá ίááááíá-íðíñáΰèèèèè Í. Èóááíáóü. Óíáàðèñòáί
áΰáèðèèí -íèèðè àèòϋ-ΰ ñááèè, øéíèò ίϋíü-ððáááèΰ-íè, ίáááϑèí «Áíøèΰèúíá
àèοίááίίϋ», ááá ίðèòòèèè àèϋ áΰáè, àèááááèí áèðíáè «Áíøèíèúíá áíñíèòáíèá». –

100 δίεΰά άΰά áΰáèðèèòϋ (1917) ίáðíáí óèðáζίíñüèíáί àèòϋ-íáί áóáèíèò á Έèΰáΰ
áèϋ áΰóáè ϑ Άáèè-èíè, ÿèΰ áòðáòèèè ááòüèΰá ίΰá -áñ Íáðΰζ ñáΰíáíζ áΰéíè. –

100 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ Óèðáζίíñüèíáί óíáàðèñòáà øèΰèúííζ ίñáΰè (1917–1920),
áí ÿèíáί áòíáèèè ίðááίϑáòΰéíèè, ίááááíáΰ-íèè òà óΰíáíñíáèè áΰááΰèè.
Óíáàðèñòáíí ðíϑíðíáèáί ίèáί ΰáèíζ òðóáíáíζ øéíèè, áΰáèðèòί 16 óèðáζίíñüèèð
øéΰè, àèááíí ίΰáðó-íèèè óèðáζίíñüèíρ ίíáίρ. Í-íèρááá óíáàðèñòáί 2. Νòááíèí. –

95 δίεΰά άΰά àèοίáó (1922) úííñϋ-ííáί ίáóèíáί-íááááíáΰ-ίίáί áèðíáèò «Íóüü ίðíñááúáíèϋ»
(Óáðèΰá), úí àèáááááñϋ óèðáζίíñüèíρ òà ðíñèññüèíρ ίíááíè (ϑ 1926 – «Øèϋò ίñáΰè»,
ϑ 1931 ð. – «Έííóíñòè-íá ίñáΰá», ϑ 1945 ð. – «Δááϋíñüèá øéíèá», ϑ 1991 – «Δΰáíá
øéíèá»). –

90 δίεΰά άΰά ϑανίόααίίϋ (1927) àèòϋ-íζ òðóáíáíζ èííóíè ΰíáí Ó. Α.
Άϑáðæíñüèíáί – ίáá-àèúíí-àèοίáíáί ϑáèèèááò, ñòáíðáíáί á ñáèèΰ Ííáèè Óáðèΰá
(íáðááíñòϋ Óáðèíáá), ó ÿèíó ίáá-áίίϋ ίíΰáíóááèíϋ ϑ ίðíáóèèèáίρ ίðáòáρ.
Íðíòϋáí 1927–1935 ðð. èííóίρ èáðóááá Α.Ν. ίáèáðáíèí.

20 δίεΰά άΰά àèοίáó (1997) ίááááíáΰ-ííζ ááϑáòè – òèáíáèèè «Íñáΰá Óèðáζίè». (ϑà
àèáááίίϋ «Έáèáíááð ϑíáíáíèð ΰ íàíϋíòèð ááò ó ááèòϑΰ ίñáΰè ΰ ίááááíáΰ-ííζ
íáóèè ίá 2017 ðΰè / ÍÁÍÍ Óèðáζίè, Αáðæ. ίáóè.-íáá. á-èá Óèðáζίè ΰ. Α. Í.
Νíóííèèíñüèíáί ; [óííðÿá.: Νòðáèáíðíáñüèá È. 2., Øíèíóíáá Í.á. ; ίáóè. ðáá.
Άáðáϑΰáñüèá È. Α.]. – Έèζá, 2016. – 147 ñ.).

